

Jak podzielić Japonię?

Różne podziały terytorialne Wysp Japońskich, historyczne, administracyjne, technologiczne

Robert von Oliva

naruciakk

2023-05-20

1. 都道府県 – todōfuken

Japoński podział pierwszego rzędu, jego historia i geneza

2. 地域 – chiiki

osiem regionów, które mają nie tylko znaczenie kulturowe

3. 区市町村 – kushichōson

japońskie miasta i gminy oraz ich znaczenie

4. Infrastruktura

sieć elektryczna, kolei i inne podziały związane z infrastrukturą

都道府県 - todōfuken

Parametry podziału

- ❑ administracyjny pierwszego rzędu;
- ❑ 47 jednostek – między 553k (Tottori) i 14kk (Tōkiō);
- ❑ cztery typy: 都, 道, 府, 県;
- ❑ podstawa prawna: konstytucja Japonii (3 maja 1947) oraz Prawo Autonomii Lokalnej (67/1947), dodatkowe ustawy;
- ❑ jedna prefektura dzieli się także na subprefektury (**Hokkaidō**).

Rysunek: Tokyoship, Wikicommons, domena publiczna

Prefektury dzielą się na cztery typy: 43 prefektury zwykłe (*ken*, 県), dwie prefektury miejskie (Osaka i Kioto, *fu*, 府), jedno terytorium (Hokkaidō, 道) oraz jedną metropolię (Tokio, *to*, 都). Między 1868 i 1871 istniał system mieszany, łączący podporządkowane rządowi prefektury i domeny feudalne, zwany *Fuhanken sanchisei*. W 1871 wszystkie domeny (*han*) zostały ostatecznie przekształcone w prefektury. Przez lata podawane one były scaleniu, dzisiejszy układ 47 jednostek został uformowany na przełomie wieku XIX i XX. W wielu przypadkach pokrywa on się z dawnymi prowincjami (*ritsuryō*).

Uprawnienia prefektur

- ❑ wybieralni gubernatorzy (知事, *chiji*) i wybieralne parlamenty (議会, *gikai*);
- ❑ mogą: rozwój gospodarczy, pomoc społeczna, opieka nad dziećmi, zdrowie publiczne, rolnictwo, środowisko oraz edukację;
- ❑ nie mogą: decydować o swoim ustroju, o układzie gmin, strukturze policji, prawa pozostałe;
- ❑ kiedyś: funkcje delegowane, dzisiaj (post-1999): autonomia nad częścią funkcji;
- ❑ podatki: 35% wydatków państwowych, 25% z dochodowych i VAT, lokalne podatki konsumpcyjne i korporacyjne (ponad bazę), 20% granty rządowe, 13 własnych podatków.

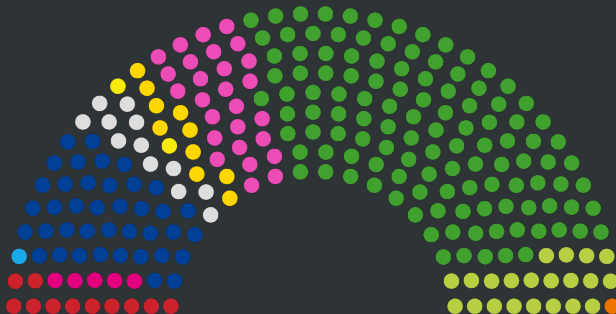
Rysunek: DJ Mapping, Wikicommons, CC BY-SA 4.0

Prefektury zajmują się organizacją policji prefekturalnej, nadzorem nad szkołami (głównie średnimi), szpitalami, drogami i drogami wodnymi prefekturalnymi oraz regionalnym planowaniem. Zgodnie z Prawem Autonomii Lokalnej prefektury mają stosunkowo dużą niezależność, jednak w praktyce jest ona ograniczona przez: fakt finansowania przez rząd centralny (większość przychodów nie pochodzi z własnych podatków) oraz poprzez ścisłe ustalanie ram działania, jedynie w których jednostki samorządu terytorialnego są autonomiczne. Chociaż wydatki samorządów lokalnych stanowią 70 procent ogólnych wydatków rządowych, rząd centralny kontroluje budżety lokalne, stawki podatkowe i zadłużenie. Co do zasady gminy również mają radę, jednak mogą one także powołać w zamian Zgromadzenie Ogólne Gminy (町村総会, *chōsonsōkai*), które jest bezpośrednim zebraniem osób z prawem głosu, podejmujące decyzje bezpośrednio. Podstawowymi formami lokalnego prawa są lokalne rozporządzenia (条例, *jōrei*) i uchwały (規則, *kisoku*). Wszystkie prefektury są zobowiązane do prowadzenia departamentów: ogólnego, finansów, opieki społecznej, zdrowia i pracy.

Izba Radców (参議院, sangiin)

Izba wyższa japońskiego parlamentu, wybierana częściowo w prefekturach:

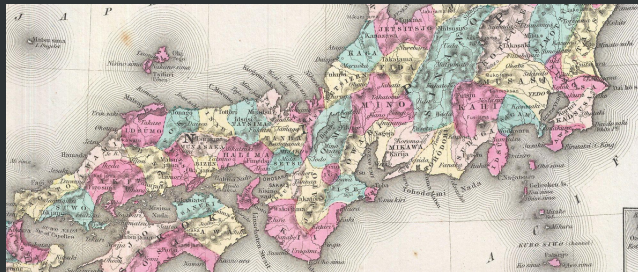
- ❑ 45 okręgów wyborczych (każda prefektura po jednym, z wyjątkiem (od 2005): Tottori-Shimane i Tokushima-Kochi);
- ❑ krajowa lista proporcjonalna;
- ❑ 96 miejsc (ok. 38.7%).
- ❑ degresywna proporcjonalność (od 12 do 2 miejsc);

Następca Izby Parów przedwojennego Cesarstwa Japonii. Liczy ona 248 członków, z których każdy odbywa sześcioletnią kadencję, o dwa lata dłużej niż Izba Reprezentantów. Radni muszą mieć co najmniej 30 lat. Izba Radców nie może zostać rozwiązana, tylko połowa jej członków jest wybierana co trzy lata. W najważniejszych sprawach istnieje pierwszeństwo Izby Reprezentantów (może obalić ona sprzeciw Izby Radców) – wybory premiera, ratyfikacja traktatów międzynarodowych, uchwalenie budżetu. W innych decyzjach Izba Reprezentantów może uchylić głos Izby Radców tylko większością dwóch trzecich głosów obecnych członków. Gdy w czasie wyborów Izba Reprezentantów jest rozwiązana, w sprawach pilnych Izba Radców może tymczasowo podjąć decyzję samodzielnie.

Przed prefekturami – feudalny system *Han* (de facto) oraz prowincje *Ryōseikoku* (de iure):

- ❑ własność *daimyo*;
- ❑ ocena na podstawie przychodów (zbiory ryżu), nie wielkości;
- ❑ pełniły coraz szerzej funkcje administracyjne;
- ❑ od 600s do 1868 (restauracja Meiji);
- ❑ podzielone na dystrykty (dystrykty grupowane w cyrkuły).

Japońskie prowincje istniały od VII wieku do 1868, jednak w tym okresie zmieniało się ich znaczenie i zakres odpowiedzialności. Początkowo wprowadzone jako pierwotna forma bazującego na konfucjaniźmie i chińskim legalizmie systemu *Ritsuryō*, zarówno jako jednostki administracyjne jak i regiony geograficzne. Od okresu Muromachi (1336–1573) tracą one jednak stopniowo swoje znaczenie na rzecz domen feudalnych należących do *daimyō* (od okresu Edo nazywane *han*). Teoretycznie oba systemy w tym okresie funkcjonowały równolegle, jednak prowincje stanowiły bardziej podział organizacyjny np. do celów spisu powszechnego czy tworzenia map. Hany posiadały jednak stosunkowo wysoką autonomię. Prowincje w okresie Meiji nadal przez pewien okres istniały (technicznie rzecz biorąc nie zostały one wycofane do dzisiaj żadną ustawą, przestały być po prostu wykorzystywane).

地域 - chiiki

Parametry podziału

- ❑ statystyczny i powszechny pierwszego rzędu;
- ❑ zwykle 8 regionów składających się z (czasami różnych) prefektur;
- ❑ Hokkaidō, Tōhoku, Kantō, Chūbu, Kansai, Chūgoku, Shikoku, Kyūshū (+ Okinawa).
- ❑ wykorzystywane przez wiele jednostek, np. policja krajowa (NPA), NHK, JMA (Japan Meteorological Agency), cyrkuty „sądu apelacyjnego” itd.;
- ❑ koncepcja Dōshūsei (道州制) – federalizacja/regionalizacja Japonii.

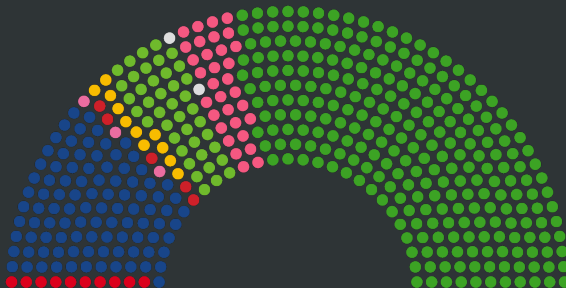
Rysunek: Tokyoship, Wikicommons, domena publiczna

Podział ten nie jest w żaden sposób administracyjny, wyłącznie statystyczny i powszechnie wykorzystywany przez rząd i firmy do określenia np. obszaru działania, obszar pochodzenia. Wykorzystywany jest także np. na mapach, w podręcznikach itp. Zbliżony podział jest również wykorzystywany przez cyrkuły sądu apelacyjnego (High Court, 高等裁判所, *Kōtō saibansho*) – Sapporo, Sendai, Tokio, Nagoja, Osaka, Hiroshima, Takamatsu oraz Fukuoka. Jedną z propozycji wykorzystania tego podziału jest koncepcja Dōshūsei – wprowadzenie nowego podziału pierwszego rzędu quasifederalnego opartego na jednym okręgu (Hokkaido, *dō*) oraz kilku krajach federalnych (*shū*) zbliżonych swoimi granicami do regionów. Takie jednostki miałyby posiadać większą autonomię, jednak dokładny zakres tej autonomii jest kwestią sporną.

Izba Reprezentantów

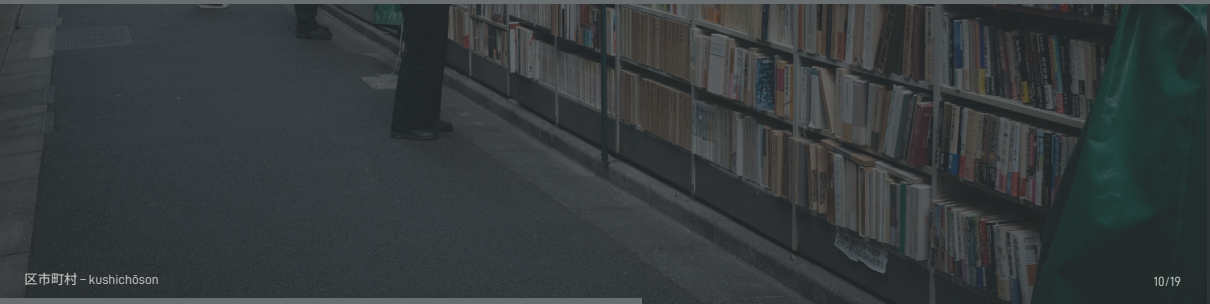
Izba niższa japońskiego parlamentu – ordynacja mieszana

- ❑ 176 członków wybieranych w 11 okręgach proporcjonalnych (blokach);
- ❑ jeden blok składa się z pewnej liczby prefektur, granice są zbliżone do granic regionów (dzieląc największe regiony, np. Kantō), system proporcjonalny;
- ❑ 289 członków wybieranych w okręgach jednomandatowych;
- ❑ prefektury podzielone są na JOW (FPTP).

Podział regionalny wykorzystywany jest również w wyborach do Izby Reprezentantów – Japonia podzielona jest na 11 proporcjonalnych okręgów wyborczych pokrywających się w dużej mierze z regionami. Warto tutaj zauważyć, że posłowie do Izby Reprezentantów są wybierani na 4 lata, w przeciwieństwie do Izby Radców, którzy wybierani są co 6 lat.

区市町村 - kushichōson

Parametry podziału

- ❑ administracyjny drugiego rzędu;
- ❑ 1719 jednostek – w tym 20 miast wyznaczonych;
- ❑ cztery typy: 区 (okręgi specjalne), 市 (miasta), 町 (miasteczka), 村 (wioski);
- ❑ podstawa prawna: konstytucja Japonii (3 maja 1947) oraz Prawo Autonomii Lokalnej (67/1947), dodatkowe ustawy;
- ❑ nie ma zasadniczych różnic w uprawnieniach między miastami, miasteczkami i wioskami, różnice mają okręgi specjalne i miasta wyznaczone;
- ❑ prowadzą urzędy rejestrów („stanu cywilnego”), strażę pożarną, wywóz śmieci, wodę i ścieki, pomoc społeczną, planowanie przestrzenne (z ograniczeniami), drogi gminne, parki, szkoły podstawowe i gimnazja, biblioteki itp.

Rysunek: Koba-chan, Wikicommons, CC BY-SA 3.0

Podział odpowiadający podziałowi gminnemu. Każda z 1719 jednostek może być jednym z czterech typów: okręg specjalny (区, *ku*, części dawnego miasta Tokio), miasto (市, *shi*), miasteczko (町, *chō*), wioska (村, *son*). Samorządność jest gwarantowana w konstytucji, jednak szczegóły tejże są przedstawione w Prawie Autonomii Lokalnej, która to ustawa weszła w życie równoległe z konstytucją. Warto zauważyć, że przed 1999 gmin było 3229. Jednak tzw. „Wielka Konsolidacja (ery – przyp. tłum.) Heisei” która odbywała się od 1 kwietnia 1999 do 1 kwietnia 2008 spowodowała spadek ich liczby o prawie połowę. Gminy zwykle są częścią powiatów, które jednak są wyłącznie wyznaczonym obszarem geograficzno-statystycznym, bez żadnej decyzyjności. Prefektury i gminy są niezależne od siebie, nie ma hierarchicznej zależności między nimi. Samorząd gminny posiada zwykle dwa podstawowe organy – egzekutywę i legislatywę. Egzekutywa funkcjonuje w ramach systemu quasi-prezydenckiego (jak np. gminy w Polsce – z silnym, wybieranym w wyborach bezpośrednich burmistrzem, w przeciwieństwie do systemu w którym burmistrza i zarząd wybiera rada). Rady gmin wybierane są na 4 lata, radni nie mogą być członkami Izby Reprezentantów albo Izby Radców, lub rady innej gminy, nie mogą także pracować dla egzekutywy gminnej czy posiadać z nią jakieś formy zależności (np. kontraktu).

Okręgi specjalne

- ❑ administracyjny drugiego rzędu – w ramach prefektury Tōkiō;
- ❑ 23 jednostki, 619km^2 , 9.4 mln;
- ❑ **mniejsze** uprawnienia niż inne JST;
- ❑ podstawa prawna: Dai-Tōkyō (1943, 35 okręgów) oraz Prawo Autonomii Lokalnej (67/1947);
- ❑ pomimo faktu, że są to osobne JST, część usług kierowana jest dla całego „miasta” (przez rząd prefekturalny);
- ❑ 2000: 地方公共団体, przyznanie statusu bliskiego miastom – wybieralna rada (区議会) oraz burmistrz (区長);
- ❑ nie mają zapewnionych praw uchwałodawczych w konstytucji.

Rysunek: Tokyoship, Wikicommons, domena publiczna

Usługi prowadzone przez rząd prefekturalny zamiast okręgów to np.: straż pożarna, dostarczanie wody pitnej i odprowadzanie ścieków.

Miasta wyznaczone rozporządzeniem rządowym

- ❑ administracyjny drugiego rzędu – w ramach odpowiednich prefektur;
- ❑ 20 miast, min. 500 tys. mieszkańców + rozporządzenie Rządu Japonii;
- ❑ posiadają oddelegowane wiele uprawnień podlegających prefekturom (edukacja, pomoc społeczna, ścieki, działalność gospodarcza i pozwolenia, planowanie przestrzenne itd.);
- ❑ część uprawnień w zakresie pozostawione prefekturze (np. apteki licencjonowane przez miasto, szpitale przez prefekturę);
- ❑ muszą dzielić się na okręgi (区, *ku*) z urzędem okręgowych (rejstry, podatki itd.);
- ❑ miasta wyznaczone ustalają ustrój i zakres tych jednostek;
- ❑ 1878 – wprowadzenie okręgów, Tokio (15), Osaka (4), Kioto (2), potem Nagoja, Jokohama, Kobe.

Rysunek: AichiWikiFixer, Wikicommons, CC BY-SA 4.0

Chociaż ustawowo przyjęte jest, że miasta mogą zostać wyznaczone już po osiągnięciu progu 500 tys. mieszkańców, w praktyce rząd przyjmuje, że miasta takie wyznacza się od progu 1 mln mieszkańców, lub co najmniej 700 tys. z perspektywą uzyskania miliona mieszkańców w najbliższej przyszłości.

Infrastruktura

1. 1987 – podział Japan National Railways, powstanie grupy JR i stopniowa prywatyzacja
2. Cel: restrukturyzacja długów, zmiany w zarządzaniu
3. Struktura: podział terytorialny, nie wertykalny

JR Group: JR Hokkaido, JR East (TYO: 9020), JR Central (TYO: 9022), JR West (TYO: 9021), JR Shikoku, JR Kyushu (TYO: 9142), JR Freight, (RTRI, JR System)

Rysunek: Vladsinger, Wikicommons, CC BY-SA 3.0

Kolej w Japonii jest silnie zdecentralizowana – oprócz spółek grupy JR istnieją także dziesiątki mniejszych przedsiębiorstw kolejowych prywatnych, partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. spółki trzeciego sektora) czy należących do samorządów. Spółki prywatne działają na swojej infrastrukturze i infrastrukturze przedsiębiorstw współpracujących. JNR (Japońskie Koleje Narodowe – państwowe przedsiębiorstwo kontrolujące przewozy na większości linii kolejowych w kraju, tworzących zintegrowaną sieć, istniejące do 1987 roku) zostały w procesie podziału i prywatyzacji przekształcone w spółki działające w podobny sposób. Utworzone zostało mianowicie 6 spółek regionalnych (3 na Honsiu i po jednej na pozostałe z czterech dużych wysp) posiadających i zarządzających infrastrukturą (z wyjątkiem części linii Shinkansenów, które należą do państwowej JRJT) oraz prowadzących na tych liniach przewozy pasażerskie. Do tego utworzono kilka spółek i instytucji wspólnych, takich jak JR Freight (spółka towarowa – wolumen przewozu towarów koleją w Japonii jest bardzo niewielki), Railway Technical Research Institute (odpowiednik Instytut Kolejnictwa) oraz JR Systems (realizujący część systemów informatycznych). Powodem podziału była (jak w przypadku innych reform kolejnictwa z tamtego okresu, patrz Niemcy czy Polska) duża nieefektywność instytucji-molocha oraz konieczność restrukturyzacji wysokiego zadłużenia.

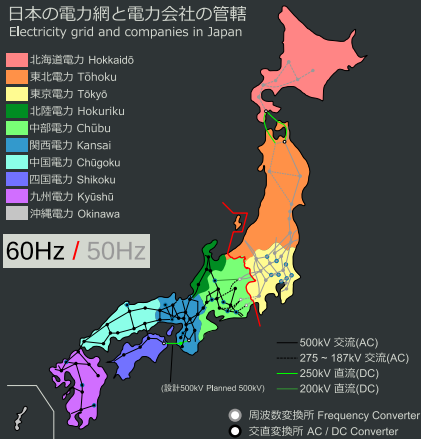
Energia elektryczna

日本の電力網と電力会社の管轄

Electricity grid and companies in Japan

- 北海道電力 Hokkaidō
- 東北電力 Tōhoku
- 東京電力 Tōkyō
- 北陸電力 Hokuriku
- 中部電力 Chūbu
- 関西電力 Kansai
- 中国電力 Chūgoku
- 四国電力 Shikoku
- 九州電力 Kyūshū
- 沖縄電力 Okinawa

60Hz / 50Hz

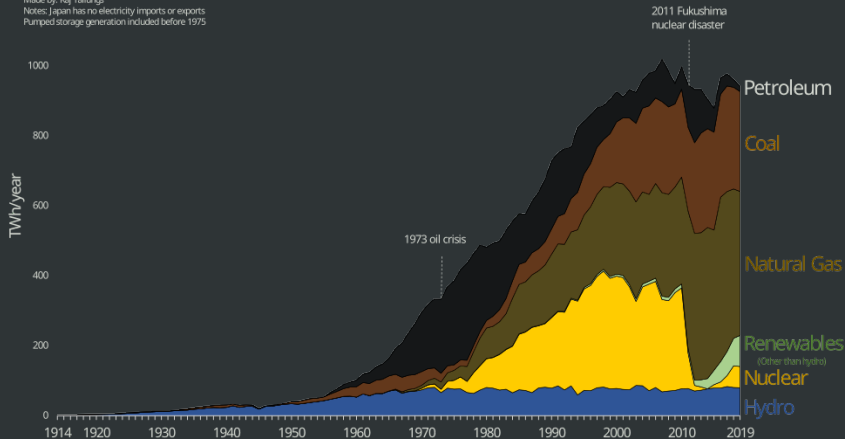

Rysunek: Callum Aitchison, Wikicommons, public domain

- ❖ Podział na dwie sieci – o częstotliwości 50 Hz i 60 Hz
- ❖ Dwa niewielkie gridy → małe możliwości transferu energii (HVDC, przetwornice częstotliwości)
- ❖ 10 firm operujących siecią: HEPCO (Hokkaido), Tohokuden (Tōhoku), TEPCO (Kantō), Chuden (Chūbu), Hokuden (Toyama, Ishikawa, Fukui, Gifu), KEPCO (Kansai), CEPCO (Chugoku), Yonden (Shikoku), Kyuden (Kyūshū), Okiden (Okinawa, najnowsza)
- ❖ Utworzone decyzją władz okupacyjnych, jako prywatne, gwarantowane przez państwo monopole
- ❖ Od katastrofy w Fukushima – liberalizacja, Japan Electric Power Exchange, więcej dostawców

Japan electricity production

Source: Statistics Bureau of Japan (1914-54)
Federation of Electric Power Companies (1955-2019)
Made by: Kaj Tallungs
Notes: Japan has no electricity imports or exports
Pumped storage generation included before 1975

Rysunek: Kaj Tallungs, Wikicommons, CC BY-SA 4.0

A photograph of a street library in Japan. Long metal bookshelves filled with books line a sidewalk. Several people are browsing the books. In the background, there is a modern glass building and a white van. The scene is captured in a cinematic style with a dark overlay.

Dziękuję za uwagę!

1. Local Government in Japan, Council of Local Authorities for International Relations, marzec 2010, dostęp 2023-01-22
2. The Large City System of Japan, Satoru Ohsugi, Papers on the Local Governance System and its Implementation in Selected Fields in Japan, No. 20, Council of Local Authorities for International Relations, marzec 2011, wersja zarchiwizowana z dnia 2022-05-09
3. Japan's Evolving Nested Municipal Hierarchy: The Race for Local Power in the 2000s, A.J. Jacobs, Urban Studies Research, styczeń 2011, DOI:10.1155/2011/692764, dostęp 2023-01-22
4. The privatization of Japan Railways and Japan Post: Why, How, and Now, Chul Ju Kim, Michael C. Huang, ADBI Working Paper Series, No. 1039, Asian Development Bank Institute, listopad 2019, dostęp 2023-01-22
5. Energy & Electricity (History of Japan's Electric Power Industry, Ten Electric Power Companies as Responsible Suppliers of Electricity, Electric Power Sources, Fair Competition and Transparency), The Federation of Electric Power Companies of Japan, dostęp 2023-01-22